सत्यमेव जयते

पंचायती राज

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

सशक्त पंचायत शाश्वत विकास

जागर
शाश्वत ग्रामविकास संकल्पनांचा

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

राज्य प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष (SPMU), महाराष्ट्र राज्य, पुणे

प्रस्तावना / PREFACE

पंचायत राज मंत्रालय भारत सरकार यांनी ग्रामपंचायत स्तरावर लोकसहभागाद्वारे ही शाश्वत विकास ध्येये स्थानिक नियोजनाच्या माध्यमातून साध्य करण्याचा संकल्प केलेला आहे.

भारतातील सुमारे ७० टक्के लोकसंख्या ही खेड्यांमध्ये राहत असल्याने ही शाश्वत विकासाची ध्येये साध्य करण्यासाठी त्यांचे स्थानिकीकरण करणे क्रमप्राप्त आहे. ही बाब ध्यानात घेवून पंचायत राज मंत्रालय, भारत सरकार यांनी संकल्पनात्मक दृष्टीकोण स्विकारत खालील प्रमाणे एकूण नऊ संकल्पना खालील प्रमाणे–

१: गरिबीमुक्त गाव– Poverty Free Village

२: आरोग्यदायी गाव – Healthy Village

३: बाल स्नेही गाव – Child Friendly Village

४: जलसमृद्ध गाव – Water Sufficient Village

५: स्वच्छ आणि हरित गाव – Clean and Green Village

६: पायाभूत सुविधांनीयुक्त गाव – Village with Self-Sufficient Infrastructure

७: सामाजिक न्याय आणि सामाजिक दृष्ट्या सुरक्षित गाव – Socially Just Socially Secured Village

८: सुशासन युक्त गाव – Village with Good Governance

९: लिंग समभावयुक्त/महिला स्नेही गाव – Gender / Women friendly village

१७ विकास ध्येये या नऊ संकल्पनांमध्ये सामावलेली असून या संकल्पनांमध्ये वेगवेगळया ध्येयांची संकल्पनेमध्ये व्यवहार्य गुंफ़न करण्यात आलेली आहे. या ध्येयांचे विविध मंत्रालयांबरोबर आलेखन केलेले आहे. मात्र असे असले तरीही या संकल्पनांच्या दृष्टीने त्यांची अंलबजावणी करताना कुठलीही एक संकल्पना एका पेक्षा अधिक ध्येयांकरिता राबविली जात असल्याचे ध्यानात येते त्यामुळे या संकल्पनांच्या अंमलबजावणीत एका पेक्षा अधिक मंत्रालयांचा आणि विभागांचा सहभाग व सक्रीय भुमिका महत्वाची आहे. म्हणूनच यातील कुठल्याही एका संकल्पनेची आपण जेंव्हा प्रत्यक्ष अंमलबजावणी हाती घेवू त्यावेळी या विविध मंत्रालये आणि विभागांकडील कार्यक्रमांच्या अभिसरणाची नित्तांत आवश्यकता आहे. म्हणूनच या संकल्पनांची अंमलबजावणी करताना या कार्यात मूर्त स्वरूपात Whole of Governance Approach सहभागी होत आहे.

India is a signatory of Sustainable Development Goals (SDGs) 2030 and Ministry of Panchayati Raj (MOPR) is committed to the achievement of SDGs through participatory local planning at Gram Panchayat level.Given that nearly 70% of India lives in villages, attainment of SDGs will require Localisation at the grassroots that is at the Panchayat level. To this end, MOPR has adopted a thematic approach for attainment of SDGs through 9 **themes**:

1: Poverty Free Village Theme

2: Healthy Village Theme

3: Child Friendly Village Theme

4: Water Sufficient Village Theme

5: Clean and Green Village Theme

6: Village with Self-sufficient Infrastructure Theme

7: Socially Just- Socially Secured Village Theme

8: Village with Good Governance Theme

9: Women /Gender Friendly Village

These 9 themes cover the 17 SDGs and are crosscutting and intertwined with different SDGs. Though the 17 SDGs are mapped to different Ministries as per NITI Aayog, when this thematic approach is followed, one finds that a theme may address more than one SDGs and accordingly have an important role for more than one ministry and state departments in its attainment, thus requiring convergence of different ministries / departments for saturating one theme, truly embodying 'Whole of Government approach'.

आज़ादी का अमृत महोत्सव

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

पंचायती राज

गरीबीमुक्त गाव

दूरदृष्टी

गरीबीमुक्त गाव म्हणजे असे गाव, ज्या गावात गरजूंना सामाजिक सुरक्षा योजनांचे कवच असेल याची खात्री करणे. सामाजिक सुरक्षा योजनांपासून कुणीही गरीब वंचित राहणार नाही याची खबरदारी घेणे. गावातील सर्व लोकांना उपजीविका वृद्धीची आणि संपन्नता वाढीसाठी संधी उपलब्ध करुन देईल असे गाव निर्माण करणे.

Vision

A poverty free Panchyat, that ensures there is social protection so that none slip back to poverty. A village where there is growth and prosperity with enhanced livelihoods for all.

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

POVERTY FREE VILLAGE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- सामाजिक आर्थिक आणि जाती जनगणना आणि मिशन अंत्योदय (SECC/MA) संकलित माहिती नुसार अनेक अंगांनी वंचित राहिलेल्या लोकांची निवड करणे.
- मनरेगा अंतर्गत जॉब कार्ड चे प्रभावी वितरण करणे.
- सार्वजनिक वितरण प्रणाली मध्ये गरजू लोकांच्या नाव नोंदणीसाठी त्यांना मार्गदर्शन व सहकार्य करणे.
- कौशल्यावर आधारित प्रशिक्षणातून उत्पन्न, उद्योगजता विकास आणि रोजगार वाढविणे.
- जमिनीच्या उत्पादकतेत वाढ करणे- त्यासाठी सिंचन, उन्नत-सुधारित बीज, जैविक खते, शेतीचे आधुनिक नव तंत्रज्ञान, कृषि विज्ञान केंद्रे (KVKs) इत्यादींचा वापर करणे
- स्वयंसहय्यता गटांना सहाय्यक ठरतील असे प्रशिक्षण देवून त्यांना बचत वाढीच्या उपक्रमात सहभागी करुन घेत गटांसाठी बँक लिंकेज उपलब्ध करुन देणे.
- GPDP निधीचे आणि उपक्रमांचे अभिसरण करण्याचे नियोजन करणे

Role of Gram Panchayats

- Identification of people living with multiple deprivations as per SECC/MA data.
- Effective distribution of job cards.
- Facilitate registration in PDS.
- Income generation through skill training, entrepreneurship development and employment.
- Improvement in land productivity-irrigation, better seeds, bio-fertilizers, identification of appropriate new technologies, use of KVKs.
- Strengthening SHGs by handholding training and initiate thrift credit activities and accessing bank linkages.
- Plan Convergence of GPDP funds and programs.

<u>गरिबीमुक्त गाव या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय</u>

<u>SDGs in this Theme</u>

मागेल त्याला देवू काम,
कामामधून मिळेल दाम.
सर्व घटकांना देवू काम,
मिळेल त्यांना योग्य दाम.

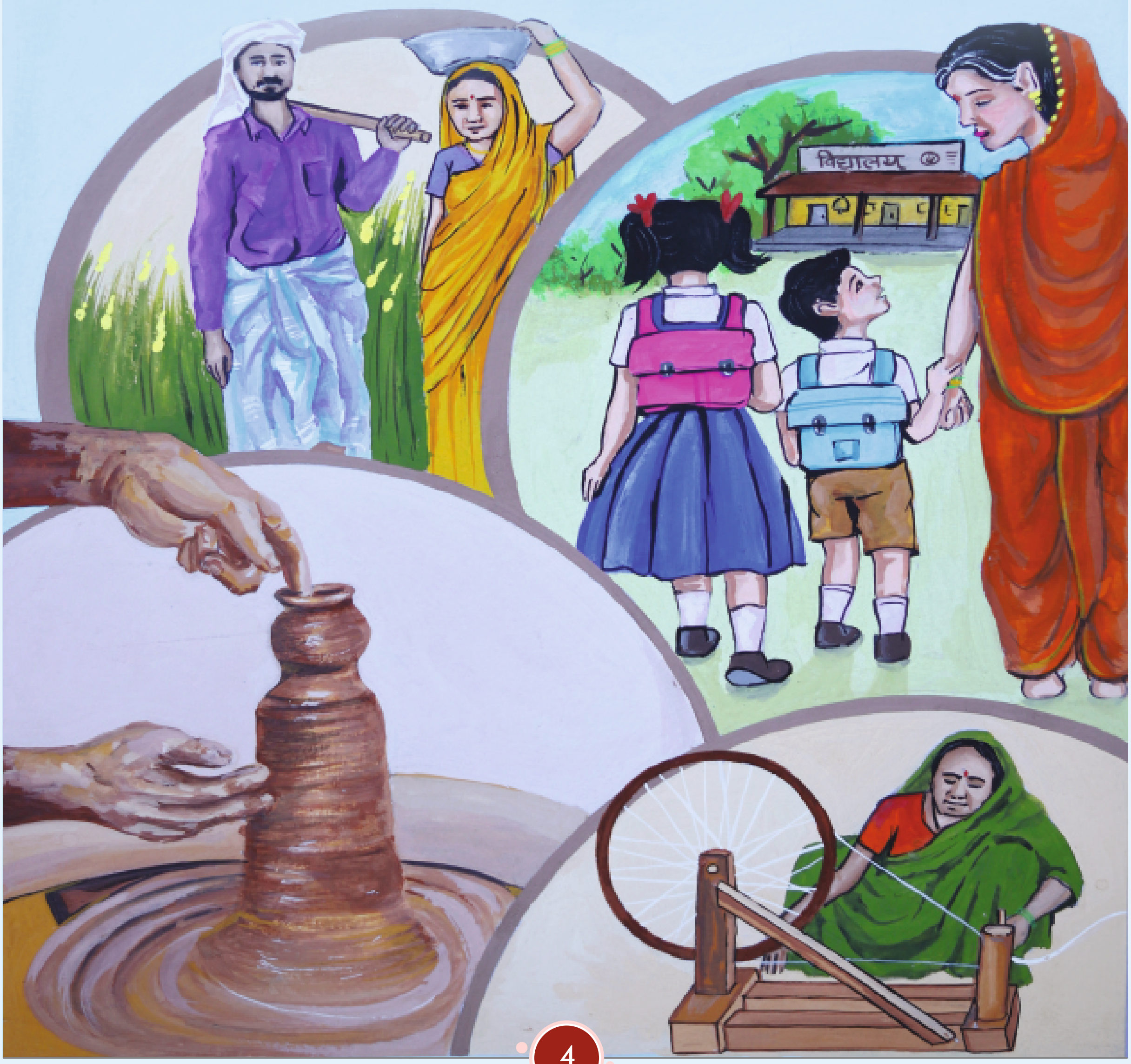

रोजगार युक्त गाव,
गरिबी मुक्त गाव
गुंतवू कामात सारा गाव,
गरिबीचे पुसू नाव !

मनरेगा कामावर जावूया,
कामाचा योग्य मोबदला घेऊया !

ज्या गावात रोजगार हमी
लोकांना कामाची नाही तिथे कमी

सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र शासन
ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

आज़ादी का अमृत महोत्सव

पंचायती राज

आरोग्यदायी गाव

दूरदृष्टी

गावातील सर्व समाज घटकातील लोकांना चांगले स्वास्थ्य आणि त्यांच्या खुशालीसाठी आवश्यक ती सर्व खबरदारी घेणे.

Vision

Ensure healthy lives and well-being for all at all ages.

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

HEALTHY VILLAGE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- मुलींच्या विवाहाच्या आणि गरोदरपणाच्या वयाबाबत गावात जागारुकता निर्माण करणे.
- किशोरवयीन आरोग्य (पोषण आहार, समुपदेशन, सॅनिटरी नॅपकीनचा वापर आणि त्याची सुरक्षित विल्हेवाट)
- आई आणि बाळाचे संपूर्ण लसीकरण
- क्षयरोग, एचआयव्ही (TB, HIVetc) यांसारख्या संसर्गजन्य आजारांचा प्रतिबंध आणि उपचार
- जीवनशैलीच्या बदलामुळे होणारे मधुमेह, कर्करोग यांसारख्या आजारांचा प्रतिबंध आणि त्यावर उपचार.
- वृद्धापकाळ सुश्रुषा तसेच महिला व बालकांना पोषण आहार पुरविणे.
- पंचायतीमध्ये आठवड्याचे चोविस तास हेल्पलाईन असणे.
- आयुष (AYUSH-आयुर्वेद, योग, नॅचरोपॅथी, युनानी, सिद्धा आणि होमिओपॅथी) चा प्रसार आणि वापर वाढविणे

Role of Gram Panchayats

- Awareness on age at marriage and pregnancy.
- Adolescent health (Nutrition, counseling, use & safe disposal of sanitary napkins)
- Complete immunization of mothers' and children.
- Prevention and treatment of communicable diseases (TB, HIV etc.)
- Prevention and treatment of non-communicable diseases / lifestyle diseases (diabetes, cancer etc.)
- Old-age care support and Nutritional to children and women.
- Issues related to mental health and disabilities.
- 24x7 Helpline at Panchayats.
- Promotion and use of AYUSH.

आरोग्यदायी गाव या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय

SDGs in this Theme

माता बालकांना देऊ सकस आहार, कुपोषणाला करु गावातून हद्दपार.

सुदृढ आरोग्यास देवू पसंती,
हीच गावाची खरी संपत्ती !

जोपासू आपण स्वच्छतेचे छंद, आजाराला पूर्ण बसेल प्रतिबंध !

आज़ादी का अमृत महोत्सव

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

पंचायती राज

बालस्नेही गाव

दूरदृष्टी

गावातील सर्व मुले पूर्ण क्षमतेने जगण्याचा, विकासाचा, सहभाग घेण्याचा आणि स्वसंरक्षणाच्या अधिकार आणि हक्कांचा उपभोग घेतील यासाठी आवश्यक ती काळजी आणि खबरदारी घेणे.

Vision

To ensure that all children are able to enjoy their rights for survival, development, participation and protection to reach their full potential.

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

CHILD FRIENDLY VILLAGE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- पाच वर्षांखालील सर्व मुलांना गुणवत्तापूर्ण पोषण आहार मिळत असल्याची खात्री करणे. त्यासाठी एकात्मिक बाल विकास योजना आणि आरोग्य केंद्रांच्या सेवांचे संनियंत्रण करणे. शाळेत मुलांना मिळणारे मध्यान्ह भोजन दर्जेदार असल्याचे संनियंत्रण करणे
- अंगणवाडी आणि शाळेत पोषण गार्डन / परसबाग निर्माण करणे. मुलांना सर्व प्रकारचे शोषण आणि हिंसाचारापासून सुरक्षितता प्रदान करणे.
- मुलांच्या वाढीचे संनियंत्रण करण्यासाठी आरोग्य शिबिरांचे आयोजन करणे.त्यांचे नियमित लसीकरण होत असल्याची खात्री करणे. बाल विवाह आणि बाल तस्करी होणार नाही याची खबरदारी घेणे.
- सर्व मुलांना समावेशक आणि गुणवत्तापूर्ण शिक्षण मिळत असल्याची खबरदारी घेणे. मुलांचे रक्षण आणि त्यांची सुरक्षितता याबाबत खात्री करणे
- मुलांना शाळेत शुद्ध व सुरक्षित पिण्याचे पाणी आणि हात धुण्यासाठी कक्ष असल्याची खात्री करणे बाल मजुरीच्या केसेस कमी करणे, बालकांचे स्थलांतरावर लक्ष ठेवणे, बाल सभांचे आयोजन करणे, विविध विकास कार्यक्रमांमध्ये बालकांचा सहभाग सुनिश्चित करणे.
- विकास कार्यक्रमात बालकांचा सहभाग वाढविण्यासाठी बालसभांचे आयोजन करणे.

Role of Gram Panchayats

- Ensure quality nutritious food to all children aged under five years Monitor the services of the ICDS & Health Centers.
- Nutri Garden in the AWCs & Schools.
- Organize health camp to monitor the stunted growth among children and Ensure routine immunization of children.
- Ensure inclusive and quality education.
- Ensure Safe Drinking Water and handwashing unit in school.
- Monitor quality Mid-Day Meal.
- Ensure protection from all violence & abuses.
- Ensure no incidences of child marriage & trafficking.
- Reduce the cases of child labour and track the migration Organize Bal sabha to ensure children's participation in development activities.
- Organize Bal sabha to ensure children's participation in development activities.

बालस्नेही गाव या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय

SDGs in this Theme

बालके गावची संपत्ती,
येणार नाही आपत्ती,
मुलांना हसून खेळून राहू द्या,
आनंदाने बागडू द्या.

कलागुणांना देऊ वाव
होईल पहा जगती नाव
बाल कलेची कदर करा
शिक्षणाची कास धरा !!

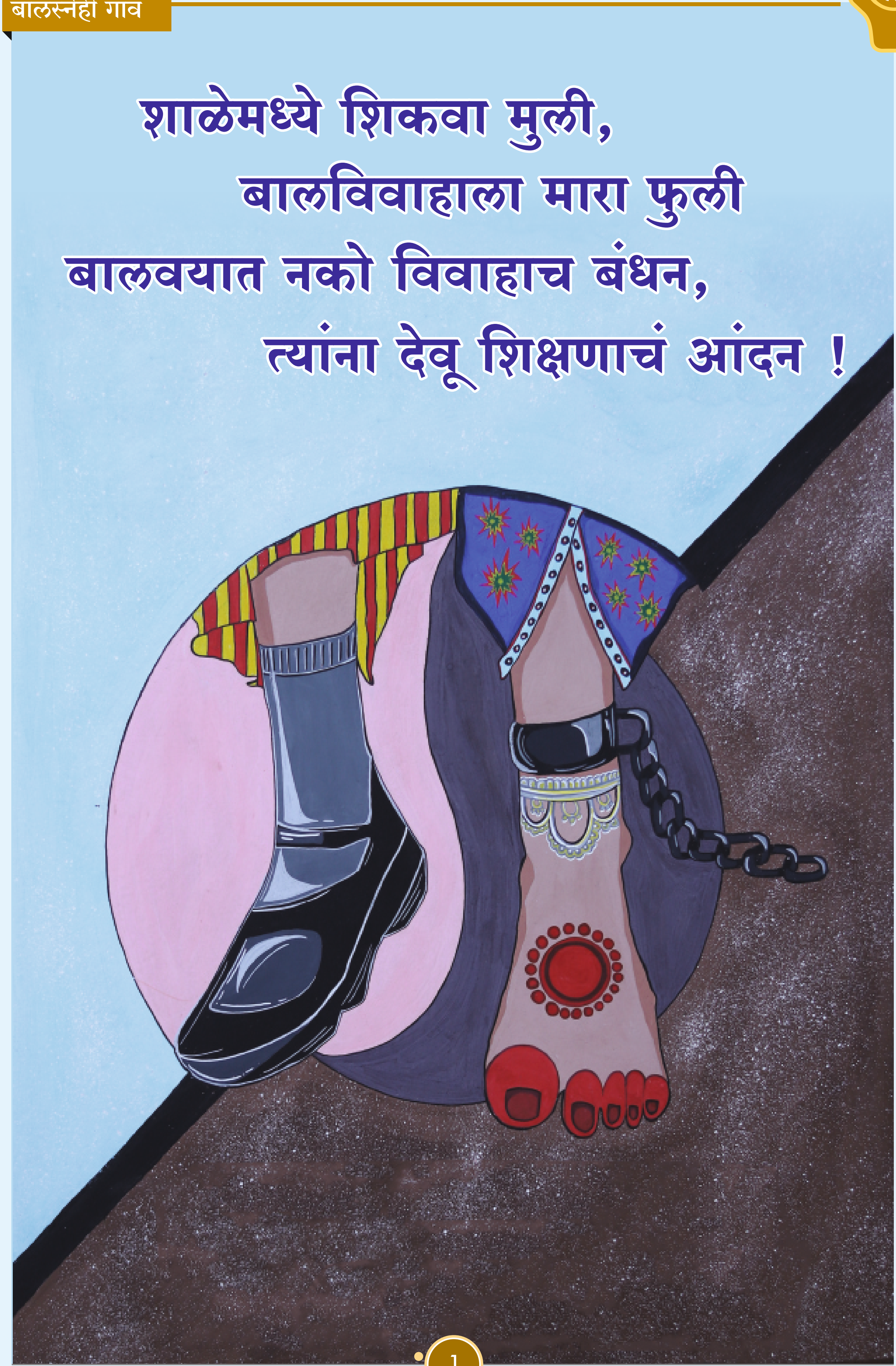
शाळेमध्ये शिकवा मुली,
बालविवाहाला मारा फुली
बालवयात नको विवाहाच बंधन,
त्यांना देवू शिक्षणाचं आंदन !

आज़ादी का अमृत महोत्सव

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

पंचायती राज

जलसमृध्द गाव

दूरदृष्टी

गावातील सर्व घरांसाठी नळाद्वारे मापदंडानुसार गुणवत्तापूर्ण आणि दर्जेदार पाणी पुरवठा. उत्तम पाणी व्यवस्थापन, शेती आणि पाण्याच्या सर्व गरजा पूर्ण होतील इतकी पाण्याची मुबलक/पुरेशी उपलब्धता. पाण्याचा पुनर्वापर आणि पुनर्भरण. गावातील जल परिसंस्थेचे जतन करणे.

Vision

A village with Functional House Tap Connections to all, with targeted standard of quality water supply, good water management and abundant water availability for agriculture and all needs, and conserving its water ecosystem.

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

HEALTHY VILLAGE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- पाणी आणि स्वच्छते करिता निर्मित साधन संपत्तीचे व्यवस्थापन आणि त्याच्या वापराबाबतचे महत्वाचे पैलू बाबत गावातील लोकांचे प्रबोधन करणे.
- शाळा आणि अंगणवाडीमध्ये मुला-मुलींसाठी स्वतंत्र आणि पुरेशा प्रमाणात तसेच सुस्थितीत स्वच्छता सुविधा असल्याची खात्री करणे.
- ग्रामपंचायतीच्या आवारात तसेच बाजार व इतर सार्वजनिक ठिकाणी असलेल्या शौचालयांची नियमित देखभाल करणे.
- पाणी पुरवठा आणि सांडपाणी व्यवस्थापन यांसाठी उपयुक्त तंत्रज्ञानाचा वापर करणे. उदा. मॅजिक पिट तसेच परसबाग सारखे उपायांचा वापर करणे.
- पुरेसा पाणी पुरवठा होण्यासाठी,पिण्यायोग्य पाणी, पाण्यातील घटकांची तपासणी करणा-या आपल्या गावाशी संबंधित संस्थेच्या संपर्कात राहून पाणी गुणवत्ता अबाधित राखणे.
- अस्तित्वातील असलेली आनि नव्याने निर्माण करण्यात येणा-या पाणीपुरवठा संपत्तीची चांगली देखरेख करण्यासाठी आपल्या गावातील लोकांच्या समितींची स्थापना करुन त्यांची क्षमता बांधणी करणे.
- आधुनिक शेती आणि पाणी वापर तंत्रज्ञानाला प्रोत्साहन देणे.
- गावातील पाणी गुणवत्तेचे संनिंयत्रण आणि जलसाठ्यांची सुरक्षितता राखणे.
- पिण्याचे पाणी पुरवठा करणा-या मूलभूत सुविधांचा वापर आणि त्याची देखभाल करण्यासाठी नियतकालिक नियोजन करणे.

Role of Gram Panchayats

- Educate all households and key aspects of usage and management of water and sanitation assets.
- Ensure adequate and functional toilet facilities for boys and girls in schools and Anganwadi.
- Ensuring maintenance of toilet of public places including those in markets and Gram Panchayat premises.
- Select appropriate technology for water supply and grey water management by using technology like magic pits, kitchen gardening.
- Liaise with respective agencies for ensuring adequate water supply, potable drinking water and water analysis and measurements.
- People's committee formation and their capacity building for managing the assets existing and being created.
- Promoting modern agriculture and water use technologies.
- Safeguarding water bodies and monitoring water quality.
- Plan for operation and periodic maintenance of drinking water supply infrastructure.

जलसमृध्द गाव या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय

SDGs in this Theme

ठिबक सिंचनाची किमया न्यारी
कमी पाण्यात उत्पन्न भारी.

करु आपण जलपुनर्भरण,
बांधू ग्रामविकासाचे तोरण
आता राबवू जलनिती,
नको दुष्काळाची भिती.
नैसर्गिक स्त्रोतांचे जतन झकास,
हाच खरा ग्रामविकास

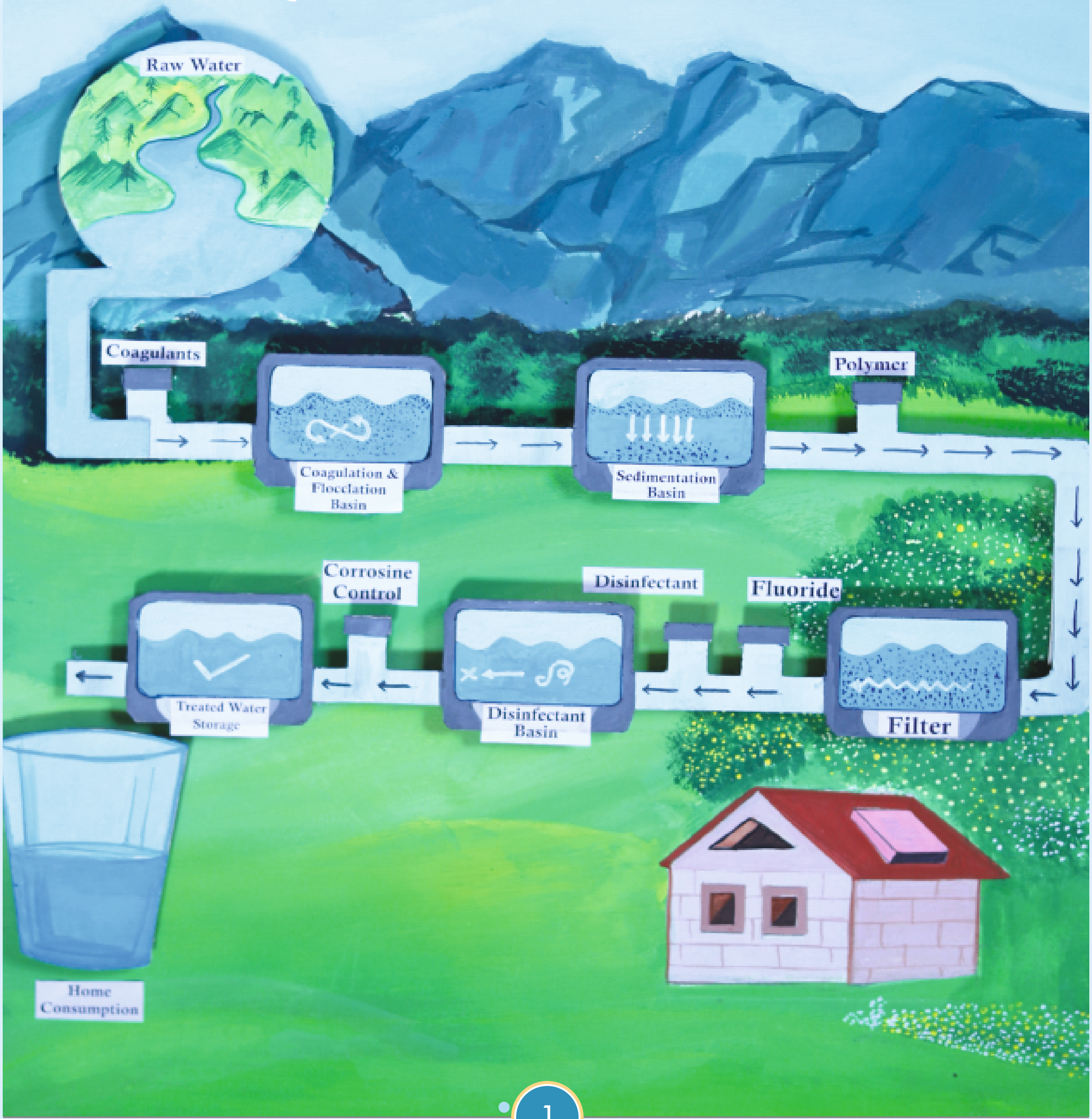

संकलन करु पाण्याचे,
सार्थक होईल जीवनाचे
पाण्यामुळे जीवना अर्थ,
पाण्याविना जीवन व्यर्थ

आज़ादी का अमृत महोत्सव

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

पंचायती राज

स्वच्छ व हरित गाव

दूरदृष्टी

आपल्या मुलांच्या भवितव्यासाठी निसर्गाचे हरित देणे असलेले आणि हिरवाईने समृद्ध असलेले गाव निर्माण करणे. आपले गाव अपारंपारिक उर्जेचा वापर करणारे, स्वच्छता राखणारे,पर्यावरणाचे रक्षण करणारे, आणि हवामानाशी अनुकूल व्यवहार करणारे पर्यावरण सस्नेही असावे.

Vision

Creating a village for the future of our children, which is lush and green with nature's bounty, using renewable energy, clean, protecting environment and climate resilient

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

HEALTHY VILLAGE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- सौर उर्जेच्या वापरास प्रोत्साहन
- विजेचे कार्यक्षम वितरण
- घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनाची प्रभावी व्यवस्था
- स्थानिक जलस्त्रोतांचा वापर
- उंच उताराचा भाग,नापिक जमीन व इतर सामान्य जमिनी, तसेच रस्त्याच्या दुतर्फा नैसर्गिक वनस्पतींची लागवड करणे
- जंगले, पाणवठे, वनराई-उपवने आदी नैसर्गिक संसाधनांचे समुदाय आधारीत व्यवस्थापन.
- सेंद्रीय शेती व मासेमारीस प्रोत्साहन देणे.
- मत्सपालनासाठी समुदाय तलावांना प्रोत्साहित करणे .
- नैसर्गिक संवर्धनासाठी तयार केलेल्या ग्राम समिती, कार्य समितीस सक्षम करणे.
- एकेरी (सिंगल युज) प्लास्टीक वापरास बंदी घालणे.

Role of Gram Panchayats

- Promote use of solar energy.
- Efficient distribution of electricity.
- Effective liquid and solid waste management System.
- Harnessing local water resources.
- Planting of natural vegetation in high-slope areas, barren and other common lands and alongside roads.
- Community-based management of natural resources including forests, water bodies and sacred groves.
- Promote organic Farming and Sustainable fishing
- Encourage community ponds for fisheries.
- Empower the standing committee/working committee constituted for restoration of natural conservation.
- Prohibit usage single use plastics

स्वच्छ व हरित गाव या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय

SDGs in this Theme

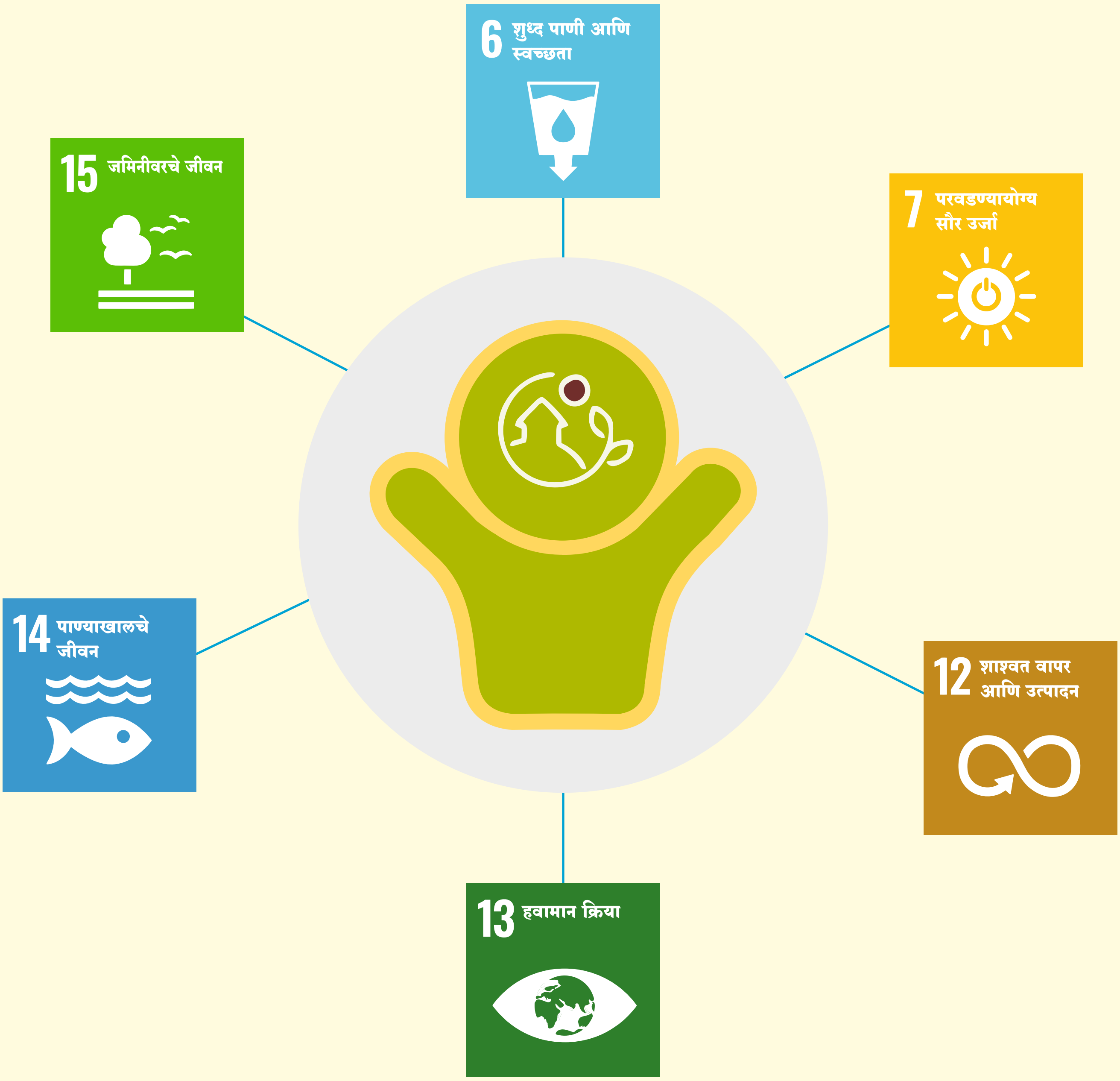

परिसर सारा स्वच्छ करु,
विकासाची वाट धरु.

करु आपण स्वच्छतेची क्रांती
सर्वांना मिळेल मन:शांती.

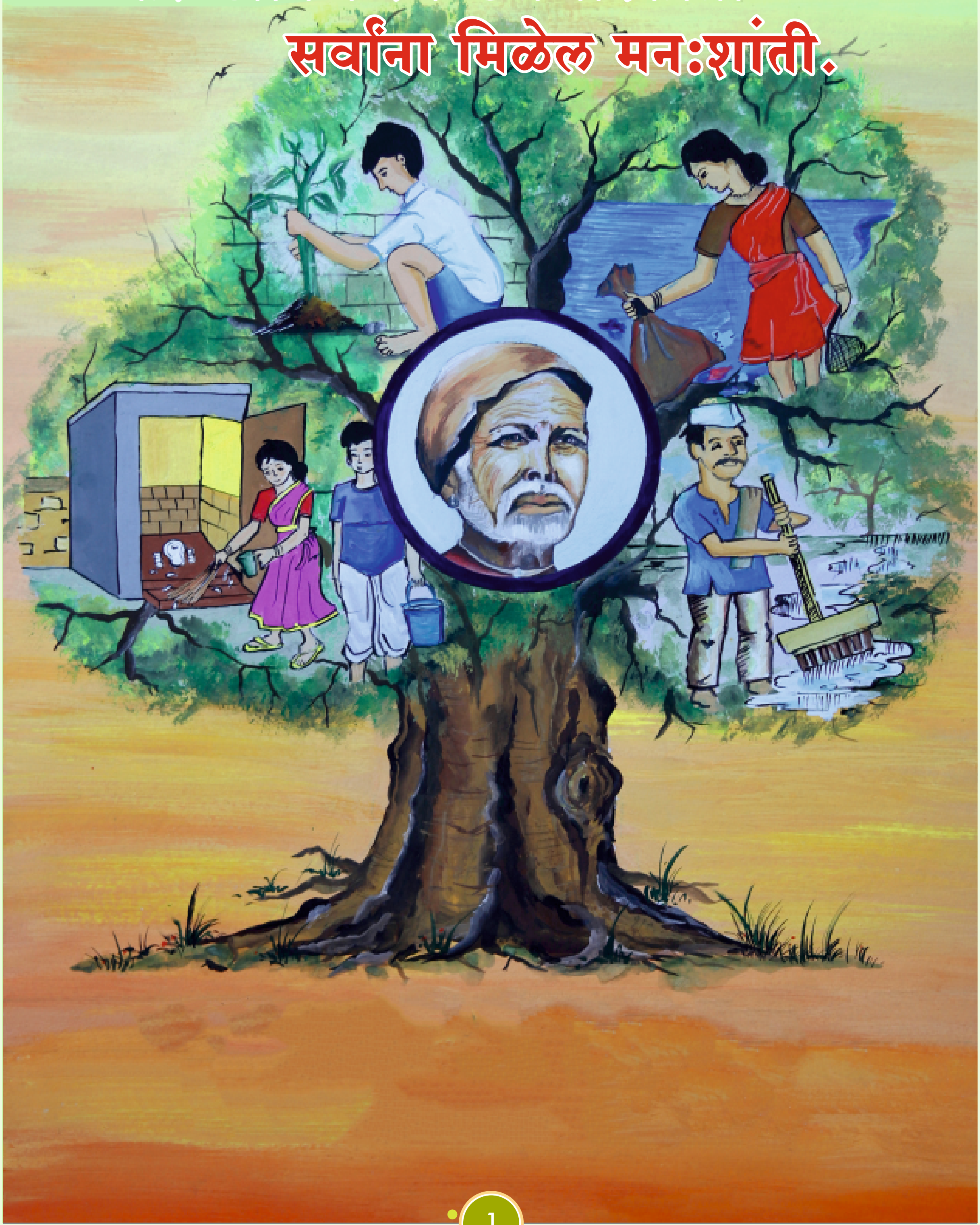

हरित क्षेत्र वाढवूया,
शाश्वत भारत घडवू या.
स्वच्छतेची योग्य कृती,
देई आरोग्याला गती.

जल सिंचनासाठी रोवू, सौर उर्जेचे बीज.
पवनचक्कीने तयार करू, आपण पर्यायी वीज

अपारंपारिक विजेची कास धरू,
सौर आणि पवन उर्जेचा वापर करू.

सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र शासन
ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

आज़ादी का अमृत महोत्सव

पंचायती राज

पायाभूत सुविधायुक्त गाव

दूरदृष्टी

स्वयंपूर्ण पायाभूत सुविधा साध्य करणे आणि सर्वांना पुरेशी, सुरक्षित आणि परवडणारी घरे आणि मूलभूत सुविधा मिळत असल्याची खात्री करणे .

Vision

To achieve Self-sufficient Infrastructure and ensure access for all to adequate,safe and affordable housing and basic services.

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

VILLAGE WITH SELF SUFFICIENT INFRASTRUCTURE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- मुल्यांकन आणि योजना
- पाण्याची गरज
- गावात निर्माण होणा-या ओला - सुका कच-याचे वर्गीकरण व व्यवस्थापन.
- प्रत्येक शाळेत,अंगणवाडयामध्ये आणि सार्वजनिक ठिकाणी शौचालय असून ती वापरात असण्याची खात्री करणे.
- गावात निर्माण झालेल्या मालमत्तेचे स्थानिक समितीव्दारे व्यवस्थापन व देखभाल करणे.
- सहभागी सर्वेक्षणाद्वारे पायाभूत सुविधांच्या गरजांचे मुल्यमापन करणे.
- गावात पाणी आणि स्वच्छतागृहांसाठी निर्मित मालमत्तांचे संरक्षण करण्याबाबत लोकांमध्ये जागरूकता निर्माण करणे / प्रबोधन करणे.
- आपले गाव पायाभूत सुविधानी स्वयंपुर्ण करण्यासाठी गावाला आवश्यक असलेल्या नेमक्या सुविधांची गावात निवड करणे.

Role of Gram Panchayats

- Assess and plan for
- Water needs.
- Solid and liquid waste being generated - (biodegradable and non biodegradable) and its management.
- Ensure functional toilets in schools, Anganwadis and public places.
- Assess the felt needs for infrastructure through participatory surveys.
- Form people's committees for managing the assets created.
- Educate all households on the key aspects of usage and management of water and sanitation assets.
- Identify appropriate schemes for becoming self-sufficient infrastructure villages.

पायाभुत सुविधायुक्त गाव या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय

SDGs in this Theme

गावागावात आता,
बघा बोलबाला झाला.
विकास आपल्या, घराघरात आला.

एकोप्याने काम करुन, झाला गावचा विकास
साऱ्या सुविधांनी नटला, गाव माझा हो झकास.

गावात उभारु सोयी सुविधांचे जाळे,
संसारात फुलतील सौभाग्याचे मळे.

आमचा गाव आम्हाला प्यारा,
देऊ आता स्वयंपूर्णतेचा नारा.

आज़ादी का अमृत महोत्सव

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

पंचायती राज

सामाजिक न्याय व सामाजिकदृष्ट्या सुरक्षित गाव

दूरदृष्टी

सार्वजनिक वितरण प्रणालीमध्ये नाव नोंदणीकरिता मार्गदर्शन कारणे. गरिब, निराधार आणि दुर्बल घटक ठरविण्यासाठी निकष विकसित करणे.

Vision

Every person in the village must feel cared for and all eligible must be covered by Social security systems.

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

SOCIALLY JUST - SOCIALLY SECURED VILLAGE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- सार्वजनिक वितरण प्रणालीमध्ये नाव नोंदणीकरिता मार्गदर्शन कारणे.
- गरिब, निराधार आणि दुर्बल घटक ठरविण्यासाठी निकष विकसित करणे.
- गरिब, निराधार आणि दुर्बल घटकांच्या विकासासाठी विविध योजनांच्या माहितीचा प्रचार करणे.
- सेवासंबंधी संनियंत्रण करणे
- प्रतिसादात्मक, सर्वसमावेशक आणि सहभागी प्रतिनिधीत्व सुनिश्चीत करण्यासाठी ग्रामसभा सक्षम करणे.
- नागरिकांना सर्वसेवा वेळेवर मिळत असल्याची खात्री करणे.
- दिव्यांग व्यक्तींसाठी पुनर्वसनाची योजना तयार करणे.
- महिला व मुलींसाठी सुरक्षित वातावरण तयार करणे.
- पिडीतांच्या पुनर्वसनला पाठिंबा देणे आणि दोषींवर कायदेशीर कारवाई करणे
- सर्वसमावेशक आणि दर्जेदार शिक्षण विषयी खात्री करणे.
- शाळा आणि आरोग्य केंद्रांमध्ये दर्जेदार पायाभूत सुविधा विषयी खात्री करणे.
- जन्मांची पूर्ण नोंद ठेवणे.
- समान कामाच्या संधीची खात्री करणे.
- रोजगार निर्मितीची सुविधा सुलभ करणे.

Role of Gram Panchayats

- Facilitate registration in PDS.
- Develop criteria for identification of the poor, destitute and vulnerable.
- Promote information about various schemes for poor and vulnerable groups.
- Monitor the services.
- Strengthen Gram Sabha for ensuring responsive, inclusive and participatory representation.
- Ensure the timely access of the services to the citizen.
- Plan rehabilitation for the differently abled person.
- Ensure safe & secure environment for women and girl children.
- Support rehabilitation of the victim and ensure legal action.
- Ensure inclusive and quality education.
- Ensure quality infrastructure in the schools & health centers.
- Ensure complete registration of all births.
- Ensure equal work opportunities.
- Facilitate to generate employment.

सामाजिक न्याय व सामाजिकदृष्टया सुरक्षित गाव या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय

SDGs in this Theme

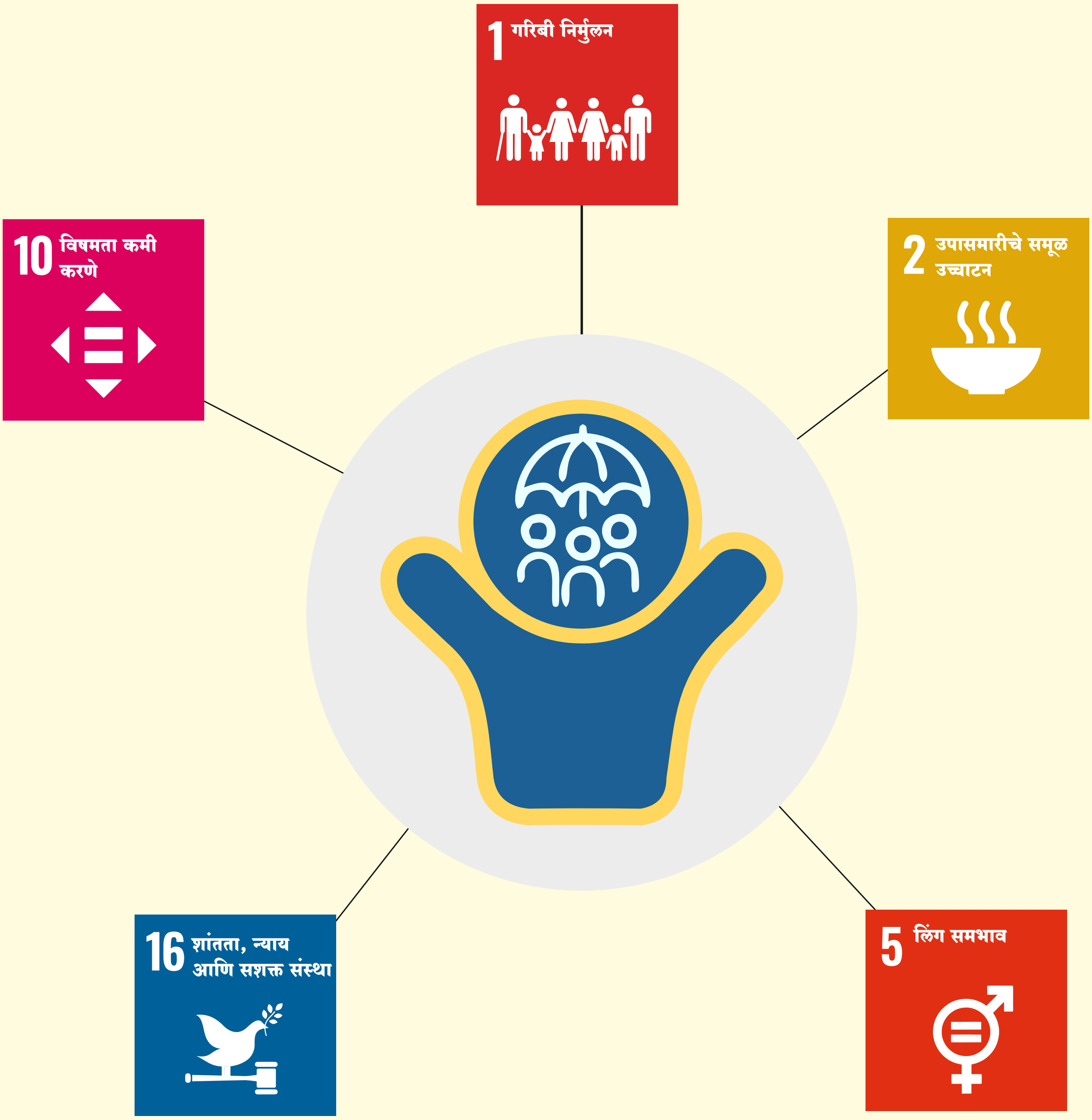

महिलांचा राखू सन्मान
हाच आहे गावाचा अभिमान
आता पुरे झाला धूर,
स्वच्छ इंधनाने घर करूया निर्धूर

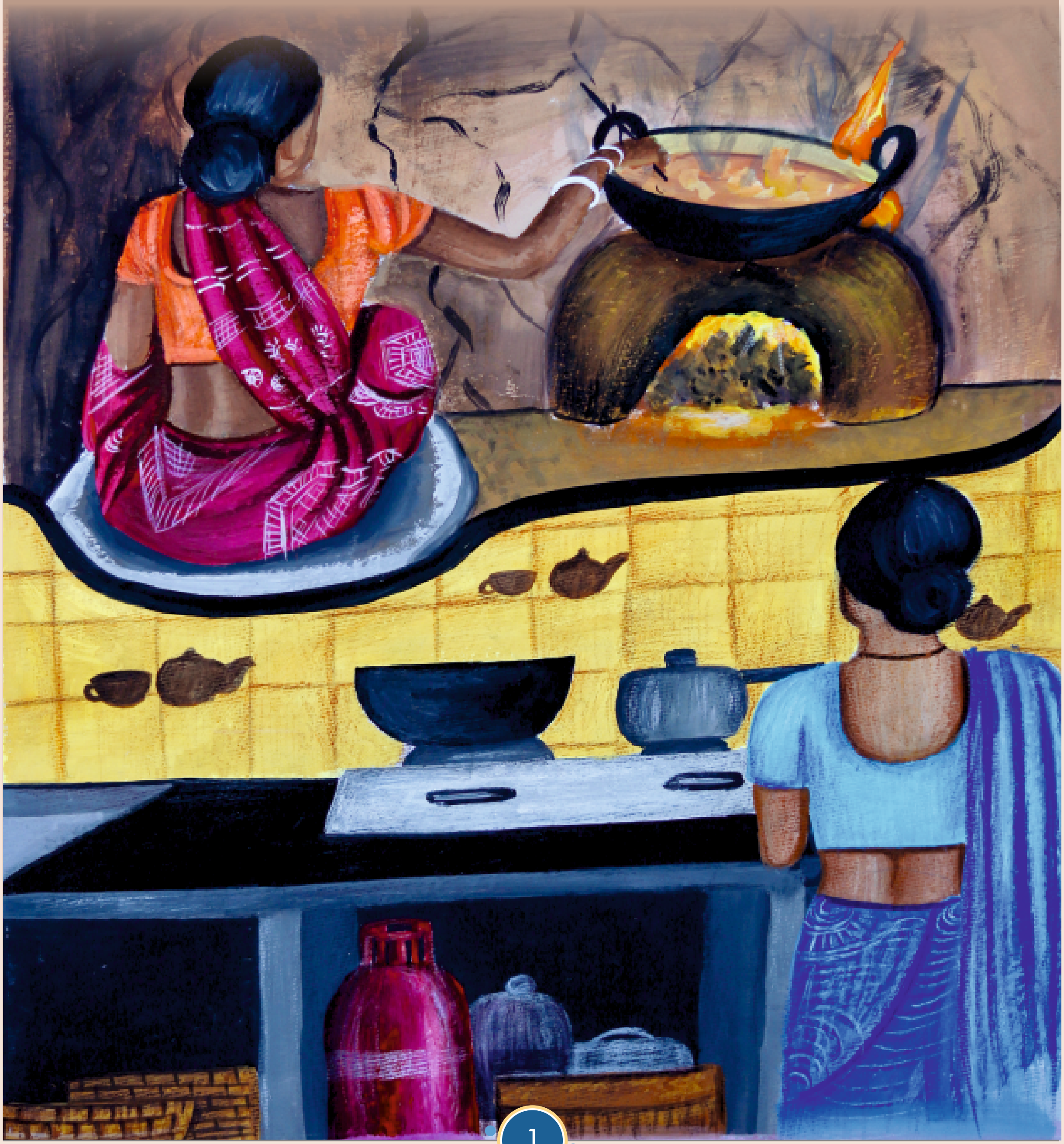

मुलं अन महिलांची सुरक्षितता,
हिच गावाची खरी नितिमत्ता.

वितरण योजना राबवून
अन्नधान्य पुरवू स्वस्त,
भुकेने नको कोणी गावात त्रस्त

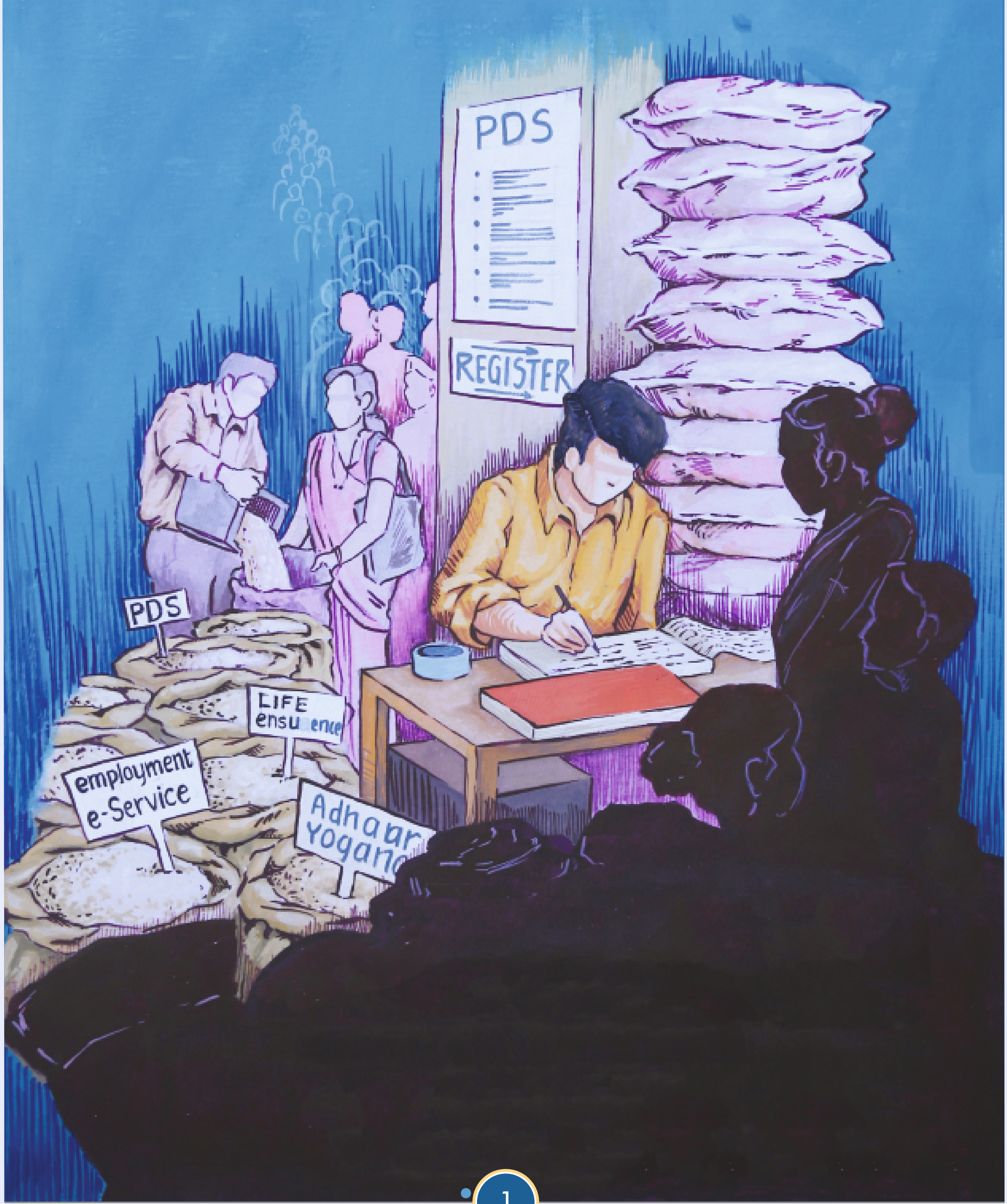

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

पंचायती राज

सुशासनयुक्त गाव

दूरदृष्टी

विविध योजनांच्या अंतर्गत विकासाचे फायदे सुनिश्चित करणे आणि ग्रामपंचायती मधील सर्व रहिवाशांना सुशासनाच्या माध्यमातून जबाबदार सेवा वितरणाची हमी देणे.

Vision

Ensuring benefits of development undervarious schemes and responsive service delivery to all residents of GP through Good Governance

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

VILLAGE WITH GOOD GOVERNANCE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- ग्राम सचिवालय, शासकीय उपक्रमांचे केंद्र
- प्रशासकीय काम, सेवा वितरण, सामुहिक सुविधा सेवा केंद्र, इतर शासकीय विभागांचा समन्वय
- ई- शासन आणि माहिती आणि प्रसारण तंत्रज्ञान साहित्य
- स्थानिक कुशल / अर्ध-कुशल युवकांच्या सेवा उपयोगात आणणे.
- माहितीचे आदान प्रदान करण्यासाठी माहिती तंत्रज्ञानाच्या वापरा द्वारे प्रभावीपणे सेवा प्रदान करणे
- ग्राम समित्यांचे बळकटीकरण
- क्षमता बांधणी प्रशिक्षणाचे आयोजन करणे.
- इतर योजना व समित्यां सोबत स्थायी समित्यांचे अभिसरण.
- वेळेवर सेवा पुरविणे
- नागरीकांच्या सनदेची प्रभावी अंमलबजावणी करुन लोकांना सेवा देणे.
- प्रभावी तक्रार निवारण यंत्रणा विकसित करणे.
- लोकसहभागीय ग्रामपंचायत विकास आराखडा
- लोकसहभागातून सर्वांगीण पंचायत विकास आराखडा तयार करणे.
- आराखड्यात सामाजिक, आर्थिक, पर्यावरणीय घटकांचा समावेश करणे.
- आराखड्यास ग्रामसभे मध्ये मान्यता घेणे.
- गावाबाहेरील संसाधने मिळवणे
- कंपन्यांची सामाजिक जबाबदारी (सीएसआर)
- विविध संस्था , स्वयंसेवी संस्था

Role of Gram Panchayats

- Panchayat Secretariat-Hub of activities for governance
- Administrative work, service delivery, Common Service Center, Co-locate line departments.
- e-Governance and ICT tools
- Utilization of local skilled/semi-skilled youth.
- For sharing information.
- Enhanced service delivery through ICT thereby improving quality of life.
- Strengthening of Standing Committees.
- Organize Capacity Building.
- Convergence with other Scheme committees Working with Standing Committee.
- Timely Service Delivery.
- Effective Delivery of Citizen Charter
- Developing Grievance Redressal Mechanism.
- Participatory Gram Panchayat.
- Development Planholistic Panchayat development plan with people's participation.
- Covering social, economical, environmental aspects.
- Approval in Gram Sabhas.
- Sourcing Resources outside the village.
- CSR, Institutions, NGOs

सुशासनयुक्त गाव या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय

SDGs in this Theme

लोकसहभाग, नितिमत्ता आणि पारदर्शकता आपल्याच हाती असे गावाची सत्ता.

सुशासनाची कास धरु
मनासारखा विकास करु,
लोकांच्या प्रश्नांचा स्विकार करु.

गावात अंगिकारु सामाजिक
न्यायाची वाणी,
एकमुखाने एकजुटीने,
गाऊ समृध्दीची गाणी.

आज़ादी का अमृत महोत्सव

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग

पंचायती राज

लिंग समभाव / महिला स्नेही गाव

दूरदृष्टी

लिंग समभाव निर्माण करण्यासाठी, महिला व मुलींना समान संधी व सुरक्षित वातावरण उपलब्ध करून देणे.

Vision

To achieve gender equality, provide equal opportunities, empower women and girls in a safe environment

राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान

WOMENS FRIENDLY VILLAGE

ग्रामपंचायतींची भूमिका

- ग्रामपंचायतीमध्ये महिला सभा आयोजित केल्या जातील याची खात्री करणे
- ग्रामसभेत महिलांच्या सहभागास प्रोत्साहन देणे
- महिलांसाठी सुरक्षित वातावरणाची खात्री करणे
- महिला आणि मुलींमध्यं उत्तम आरोग्याबाबत जागरुकता निर्माण करणे व चांगल्या आरोग्य सुविधा प्रदान करणे
- सर्व विकास कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणीत महिलांना समानसंधी सुनिश्चित करणे
- गर्भवती महिलांना, पाच वर्षांखालील मुलींना आणि किशोरवयीन मुलींना दर्जेदार पौष्टिक आहार उपलब्ध होईल याची खात्री करणे
- सर्व मुलींना मोफत, समतुल्य आणि दर्जेदार प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षण पूर्ण करतील याची खात्री करणे
- स्वयं सहाय्यता गटांमध्ये गरीब महिलांची नाव नोंदणी करणे आणि आर्थिक विकासाच्या उपक्रमांसाठी संधी निर्माण करणे
- सर्व महिलांना परवडणाऱ्या आणि दर्जेदार तांत्रिक आणि व्यावसायिक शिक्षणासाठी समानसंधी उपलब्ध करणे
- महिलांच्या विकासासाठी अर्थसंकल्पात पुरेसा निधी राखून ठेवणे.
- समान कामासाठी समान वेतन सुनिश्चित करणे

Role of Gram Panchayats

- Women friendly Village........Role of Gram Panchayat.
- Ensure Mahila Sabha are conducted in the GP.
- Encourage participation of women in Gram Sabha.
- Create awareness and provide better health care facilities to women and girl child.
- Ensure equal access to women in the implementation of all development programs.
- Ensure safe and secured environment.
- Ensure quality nutritious food to Pregnant women, girl child aged under five years and adolescent girls.
- Ensure that all girls complete free, equitable and quality primary and secondary education.
- Ensure equal access for all women to affordable and quality technical, vocational and tertiary education.
- Enroll poor women in SHGS and create opportunities for economic development activities.
- Earmark adequate funds in the budget for women development.
- Ensure equal access to women in the implementation of all development programs.
- Ensuring equal wages for equal work

लिंग समभाव / महिला स्नेही गाव
या संकल्पने अंतर्गत शाश्वत विकास ध्येय
SDGs in this Theme

स्त्रिया ज्ञानाच्या गंगेत,
आज न्हाऊन निघाल्या
खडू फळ्याच्या जगात,
किती प्रवीण झाल्या.

समझदार पुरुषाचे हेच कार्य,
घरातून देवू स्त्री आकांक्षेला बळ,
महिला विकासाला लाभेल पाठबळ.

लिंग भेद न जुमानता,
जपू आपण एकात्मता.

नव्या पिढीचे नवे भान,
मुलगा मुलगी एक समान.

आज़ादी का अमृत महोत्सव

Visit us

@rgsamaharashtra RGSAMAHARASHTRA https://www.facebook.com/rgsa.maharashtra